

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

CapitvlvmXXVI. Duobus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

& sententia feratur contra præsentatorem, electorem, collatorem sciente & patiente præsentato, electo, aut prouiso, præiudicat ipsi, quippe qui causam & jus habet à præsentatore, electore, collatore. Sed alia ratio est quoad pœnam, si videlicet ordinator vel collator per sententiam punitus sit, quia Simoniacum, vel adulterum Clericum ordinari, aut inuestierit, sententia non præiudicat ordinato, aut prouiso, quoad plenum præiudicium, præterquam si crimen Simonie inter utrumque commissum declaratum sit notorium, tum propter connexionem Iudex ex officio alterum quoque punire potest, teste *Alexand. hic. n. 10.* & constat *exc. Ad nostram. 71. de iureiurando.*

His adde, quòd etiam vice versa si controuersia nota sit electo, aut prouiso, quòd electionem, aut collationem legitime non acceperit, videlicet non ab habente potestatem, nocet id electori, aut collatori scienti & patienti causam agi, vti colligitur *ex or. l. penult. juncta gl. non à marg.* vbi dicitur: si contra libertum seu à me manumissum sententia de statu feratur, quòd videlicet alterius seruus sit, id obesse mihi scienti & patienti causam hanc agi, & ita docent Canonistæ hic & *gl. inc. 3. dist. 81.* præiudicat ordinatori sententia lata contra ordinatum, quando præfens est & scit causam agi: cum enim quasi sua causa agi videatur (eius enim principaliter interest) & tacet, nec defendit causam, sibi præiudicat, juxta primam traditæ regulæ exceptionem.

Veruntamen hæc ipsa doctrina limitanda est, vt intelligatur, quatenus causam & jus accepit prouisus à collatore, vt si circa illud ipsum, quatenus ab eo proficisci potuit iudicetur pro aut contra prouisum, id etiam pro sit, aut ob sit collatori, sicut colligitur *exc. Cum olim. 7. de causa possessoris.* Et notat hic *Alex. n. 12.* nam prouisus idèd jus suum consequitur, quia collator fuit in possessione juris conferendi, tamen si fortasè jus istud secundum proprietatem non habuerit, consequenter scripto, aut contra prouisum sententia lata sit, prodesse, aut obesse debet collatori in possessorio, saluà interim quæ-

sione proprietatis, sicuti constat *ex cit. c. Cum olim. & monet Abbas. hic. n. 23.* Quamuis secundum hanc eius cap. explicationem quæ valde conformis est, non apparet ratio, cur Pontifex hic alleget axioma, res inter alios acta & c.

Aliæ exceptiones à Regula, seu casus, in quibus res iudicata alteri absenti & non contententi prodest, aut obest, videri possunt in *gloss. hic. verb. res inter alios;* & apud *Abbat. & Alexand. hoc loco.*

CAPITVLVM XXVI.

Duobus.

PARAPHRASIS.

Si duo Iudices diuersas sententias proferrunt, distinguendum, num sint ordinarii, delegati, an arbitri; si ordinarii sint, valet sententia prolata pro reo, non pro actore, exceptis causis fauorabilibus, matrimonii, libertatis, dotis, testamenti. Si delegati iudices, sententia pendet ex arbitrio delegantis. Si denique tanquam arbitri, seu ex compromisso, neutra sententia vigorem habet.

SUMMARIVM.

1. Si duo iudices Ordinarij, pari potestate in solidum præditi, sententiam dicant diuersam, præualet illa, quæ lata est pro Reo.
2. Ampliatur hæc doctrina ad plures eiusmodi iudices, v. g. si quatuor vel sex illorum æquali numero in sententia discordent.
3. Ampliatur etiam ad probationes, vt si hæc plures sint ex vtraque parte, pro Reo sententia sit ferenda absolutoria.
4. Excipitur tamen ab hac generali doctrina: nisi causa fauorabilis sit, v. g. dotis, de testamenti & matrimonij valore, vel quacunque alia.
5. Et quidem in causa valoris matrimonii indubitatè hoc verum est, si impedimentum præsumptum ex jure positivo existat, non item tamen, si ex jure naturali, aut diuino juxta *Abbatem & Felinum.*
6. Oppositum sentit author.

7. In casu quo uterque coniux malà fide matrimonium contraxit, & post diligentem veritatis inquisitionem, dubium deponere non possunt, an & quomodo licitum ipsis sit coniugio uti?

8. Si duo iudices delegati discordes sint in sententiis, causam instructa mitti debet ad delegantem.

9. Si arbitri, vel arbitratores; nulla earum valet, nisi compromissum sit adiecta clausula, ut unius sententia separatim lata valere possit, tum idem seruandum, quod de ordinariis iudicibus cautum est.

1 Quod ad primum horum attinet, exemplum dari potest in duobus Episcopis, Vicariis generalibus, aut duobus Ciuitatis Consulibus, actualement jurisdictionem in solidum habentibus, si diuersas sententias in aliqua causa ferant, eius præualebit, quæ pro reo lata est: nam fauorabiliores Rei, quam actores habentur, *Regul. 125. ff. Et promptiora jura ad absolendum, quam ad condemnandum. c. 3. de probationibus.*

2 Ampliari debet 1. Si 4. vel 6. Iudices pari potestate in solidum præditi sententiam dicant, duo vel tres pro actore, alii verò duo aut tres pro reo, horum sententiam præualituram. *l. Junia. l. 24. ff. de manumissionibus.*

3 Ampliari debet 2. Quod hic dicitur de sententia, idem sentiendum est de probationibus, ut si pares ex vtraque parte videantur, pro reo sententia absolutoria ferenda sit.

4 Exceptio verò à regula est, nisi causa fauorabilis ex parte actoris sit, videlicet, si quis agat pro matrimonii valore, pro dote, pro libertate, pro valore testamenti. Et quod hic dicitur de sententia, idem censeri debet de probationibus, videlicet testibus, nam dispari numero ac qualitate pro vtraque parte productis, hoc casu pronuntiandum esse pro libertate, habetur expressè in *cit. l. Junia.*

Amplia Exceptionem, quòd similiter locum habere debet in aliis fauorabilibus causis, quæ hic numeratæ non sunt, nam 4. casus afferri videtur loco exempli, quæ autè loco exempli afferuntur, traditam doctrinam

non restringunt, sed ostendunt, quòd etiam in aliis similibus locum habere debeat, *arg. c. 1. no Clerici. vel Monachi. Quare gl. in l. 1. verb. iudicati. C. de conduct. indebiti. Abbas. hic. n. 17.* aiunt, quòd casus excepti à regula extenduntur ad casus similes, *arg. c. Cum dilecta. 4. de confirmatione utili. & docui l. 1. §. 4. c. 18. n. 9. §. Ceterum.*

Vnum hic admonendi sumus, quod dictum est, causam fauorabilem censeri, quæ pro matrimonii valore est, id indubitè verum esse, si impedimentum, quod prætenditur, ex jure positivo existat. *l. licet. 47. de testibus.* sin autem ex jure naturali, aut diuino, ut si disputetur, num impotentia coniugis subsit, aut consanguinitas, vel affinitas in 1. gradu. *hoc casu. capit.* huius doctrinam locum non habere tradit *Abbas. in cit. c. Licet enim. 5. & inclinat Felin. hic. col. 2.* existimantes, si probationes pares sint, & res post omnimodam examinationem verè dubia maneat, pro reo pronuntiandum esse, quia cum ex vtraque parte periculum violandi juris diuini, cuius maximus fauor esse debet, hoc loco urgeat, vnus fauor alterum debilitat, ideòque jus ordinarium seruandum est, videlicet si partium jura dubia sint, pro reo pronuntiandum esse.

Sed arbitror contrarium esse dicendum, quia cum jura non distinguant, neque nos distinguere debemus.

Accedit quòd post matrimonium, maxime si in facie Ecclesiæ celebratum sit, jus est acquisitum contrahenti, quo priuari ipse non debet in causa dubia. Quemadmodum etiam in conscientia foro, stante tali dubio, coniugij debitum exigi potest à coniuge, dummodò dubium valoris postea superuenierit, adeòque bona fide matrimonium contractum sit à coniuge debitum petente.

Sed quid si vterque Coniux mala fide, videlicet cum dubio intercedentis impedimenti matrimonium contraxit, & post diligentem veritatis inquisitionem, dubium deponere non possint, licitumne est ipsis coniugio uti? Dicendum, si vtrinque sint probabiles rationes, res incerta ac dubia tam in externo, quam in interno foro dubia

bitum practicè deponi posse, ex eo principio, quòd in causa dubia pro matrimonii valore præsumendum sit, licet hoc casu favorem non mereantur contrahentes, cum bonæ fidei possessores non sint; ipsum tamen matrimonium, si in facie Ecclesiæ contractum sit, talem favorem mereri debet; quæ videtur esse doctrina *Henriquez l. 11. c. 11. n. 5. in fine*; licet aliter discurrat *Sanch. l. 2. de matrim. disp. 42.*

8 Quod ad alterum attinet, si duo Iudices delegati discordes sint, seu diversam sententiam ferant, vnus pro actore, alter pro reo, tunc causa instructa remitti debet ad superiorem, seu delegantem. *c. Per hoc. 17. de heret. in 6. qui vnam earum, quæ iusta ipsi videbitur, confirmabit, sicuti expressius habetur in l. 28. ff. de re iud. duo Iudices dari diversas sententias dederunt, Modestinus respondit, vtramque sententiam in pendentem esse, donec competens Iudex vnam earum confirmavit. videri potest gl. in authentica, vt Iudices non expectent coll. 9. v. sententiam.*

Ex his colligit *Abb. hic. n. 4.* Si duo officiales Collegæ sint ordinaria potestate præditi, tum valere sententiam, quæ ab vno lata est pro reo, præterquam si causa favorabilis sit. Sin autem sint delegati, tum in delegantis arbitrio est, num vnam earum sententiarum approbare velit, cum etiam possit causam alij denuo cognoscendam committere, quandoquidem sententia ab vno absque altero lata irrita est, *iuxta c. Causam. 16. & c. penult. de off. deleg.*

At verò in aliis rebus ordinandis, si duo Domini, ordinariam potestatem seu iurisdictionem pro indiviso possidentes non consentiant, tunc superior providere deberet, vt alternis temporibus. v. g. annis potestatem exercent, secundum *Gloss. c. licet. 5. verb. conuenit. causa. 16. q. 3.*

Quod ad tertium attinet, si arbitri aut arbitratores in sententia discordent, seu diversas sententias proferant, nulla earum valet. Excipe nisi compromissum sit, adiectâ clausulâ, vt vnus sententia separatim lata valere possit, *iuxta l. Non distinguemus. 32. §. Cum in plures. ff. de arbit.* Nam hoc casu

idem seruari debet, quod de ordinariis Iudicibus, supra dictum est, sicuti *Alex. hic notat n. 12.*

EIVSDEM TITVLI IN VI.

CAPITVLVM I.

Cùm æterni.

PARAPHRASIS.

Si Iudex Ecclesiasticus ordinarius vel delegatus in grauamen alterius litigantium partis aliquid contra iustitiam & propriam conscientiam egerit ex fauore, aut per sortes, videlicet pecuniâ corruptus, præter alias pœnas per annum ab officij executione suspensus manet, & ad litis æstimationem parti, quam læsit condemnandus; quòd si suspensione durante temerè se diuinis ingesserit, irregularitatem iuxta Canon. sanctiones contrahat, à qua eum liberare nemo poterit præter Rom. Pontificem, aliis quoque constitutionibus, quibus Iudici malè iudicanti pœnæ infliguntur, in suo vigore permanentibus.

SYMMARIVM.

1. Constitutio hac noua & pœnalis ideòq; strictæ interpretationis fertur contra iudicem Ecclesiasticum ordinarium (non autem Episcopum) & delegatum.
2. Ad pœnam eius incurrendam requiritur, vt iudex partem litigantem grauet, & vt id faciat iniuste & contra conscientiam.
3. Suspendio qua fertur contra iudicem Ecclesiasticum, intelligi debet ab officio simpliciter, hoc est, ab exercitio ordinis & iurisdictionis.
4. Iudex malè iudicans, litem suam facit, & si per dolum malè iudicauit, etiam infamis efficitur.
5. In causa criminali confiscatis bonis in exilium mittendus est iudex, qui dato vel promisso aliquo se corrumpi passus est.
6. Si per imprudentiam vel imperitiam malè iudi-